

Saksdokumenter:

KR 30.1/12 Evaluering av KM 2012

KR 30.2/12 Programskisse

Kirkemøtet 2013 - program og saksliste

Sammendrag

Det er Kirkerådet som i henhold til Kirkemøtets forretningsorden § 2-3 første og annet ledd, forbereder og tilrettelegger saker som skal behandles, og som har det praktiske ansvar for ytre opplegg og gjennomføringen av møtet.

Kirkerådet bes derfor på dette møtet å drøfte programmet for Kirkemøtet 2013 og vedta en foreløpig saksliste for møtet.

Kirkemøtet 2013 finner sted i Kristiansand, med møtestart torsdag 11. april og avslutning tirsdag 16. april.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet vedtar følgende foreløpige saksliste for Kirkemøtet 2012:

- KM 01/13 Innstilling fra protokollkomiteen
- KM 02/13 Valg og oppnevninger
  - 1. Valg av dirigentskap for møtet
  - 2. Valg av tellekorps
  - 3. Supplerende fordeling av medlemmer på Kirkemøtets komiteer
  - 4. Valg av komitéledere for møtet
- KM 03/13 Orienteringssaker
- KM 04/13 Forslag til endringer i kirkeloven og valgordninger for de kirkelige valg (demokratireformen)
- KM 05/13 Kirkeordning etter 2013
- KM 06/13 Kirke 18 - 30
- KM 07/13 Velsignelse av hus og hjem
- KM 08/13 Skråstola for diakoner

2. Kirkerådet ber sekretariatet arbeide videre med planleggingen av Kirkemøtet 2013 ut fra de føringer som kom i møtet.

Saksorientering

Foreløpig saksliste 2013

Kirkeloven § 24 gir rammer for Kirkemøtets oppgaver og for hvilke saker som skal forelegges Kirkemøtet. Dette må Kirkerådet forholde seg til når det vedtar hvilke saker Kirkemøtet skal behandle.

Kirkemøtets forretningsorden gir bestemmelser om hvem som kan anmelde saker til Kirkemøtet og inneholder regelverk for gjennomføringen av møtet. Regelverket fastsetter også hvordan sakene skal behandles. Kirkerådet har ikke mottatt forslag til saker fra noen eksterne instans.

Forslag til saksliste

- KM 01/13 Innstilling fra protokollkomiteen
- KM 02/13 Valg og oppnevninger
  1. Valg av dirigentskap for møtet
  2. Valg av tellekorps
  3. Supplerende fordeling av medlemmer på Kirkemøtets komiteer
  4. Valg av komitéledere for møtet
- KM 03/13 Orienteringssaker
- KM 04/13 Forslag til endringer i kirkeloven og valgordninger for de kirkelige valg (demokratireformen)
- KM 05/13 Kirkeordning etter 2013
- KM 06/13 Kirke 18 - 30
- KM 07/13 Velsignelse av hus og hjem
- KM 08/13 Skråstola for diakoner

Kommentarer til enkelte av sakene

KM 04/13 Forslag til endringer i kirkeloven og valgordninger for de kirkelige valg
Fra gjennomføringen av kirkeforliket gjenstår fortsatt ett punkt: at «...Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og Bispedømmeråd». Med Stortingets vedtak til endringer i kirkeloven av 21. mai 2012, romertall II er det politisk avklart hva dette innebærer:

Stortinget ber regjeringen, på bakgrunn av Den norske kirkes behandling av forslag til valgordning, komme tilbake til Stortinget med egen sak om ny valgordning for Den norske kirke i løpet av våren 2013.

For øvrig vises det til sak xx.

KM 05/13 Kirkeordning etter 2013.

Denne saken er et viktig ledd i en lang kjede av pågående saker og endringer. Saksdokument utarbeides på bakgrunn av utredning og pågående refleksjonsprosess.

KM 06/12 Kyrkje 18 – 30

Denne saken er oppfølging av KM 5/09 Myndig tru - mangfoldige fellesskap. Kyrkje med aldersgruppa 18-30 år, hvor KM ba om å få saken tilbake som en strategisak innen 3 år. Grunnet omlegging av tidspunkt for kirkemøtene fremmes den først nå i 2013.

KM 07/13 Velsignelse av hus og hjem og KM 08/13 Skråstola for diakoner er behandlet av Kirkerådet i henhold til regler for saksbehandling i liturgisaker og fremmes for Kirkemøtet for vedtak.

Eventuell sak i tilknytning til KV-dokumenter

Det er mulig at det skal fremmes en sak for Kirkemøtet på bakgrunn av ressursdokumentet *The Church – Towards a Common Vision*. Det vil bli gitt utfyllende informasjon om dette i rådets møte.

Saker som ikke fremmes i 2013

Kirkerådet har behandlet og sendt på høring forslag til Nye dagens bønn, jf KR 36/12. I henhold til høringen er det ennå behov for en del bearbeiding av bønnene før disse kan ferdigstilles, det anbefales derfor ikke at saken fremmes for KM 2013.

Kirkemøtets komiteer

Siden KM ble opprettet i 1982 har det vært seks komiteer med følgende saksområder:

Komité A	Gudstjeneste og evangelisering
Komité B	Undervisning
Komité C	Diakoni og samfunnsspørsmål
Komité D	Kirkeordningsspørsmål
Komité E	Personal og utdanning
Komité F	Informasjon og mellomkirkelige spørsmål

Det ligger foreløpig an til kun fem saker som skal til komitebehandling under kirkemøtet i 2013. Det synes derfor saksvarende å redusere antallet komiteer fra 6 til 5, selv om hver komite da blir stor. Det medfører 25 medlemmer i hver komité. Det foreslås at medlemmene fra komite F fordeles på øvrige komiteer. Dersom det blir etteranmeldt saker til KM 2013 slik at det blir seks saker til behandling, beholdes også 6 komiteer.

Evaluering av Kirkemøtet 2012

Det ble rett etter Kirkemøtet sendt ut en questbackundersøkelse, vi har fått inn 77 svar på denne undersøkelsen. I tillegg har dirigentskapet gitt en skriftlig tilbakemelding hvor de gir uttrykk for sine erfaringer. Vi har også mottatt en skriftlig tilbakemelding fra Tunsberg bispedømmeråd.

Under gis en oppsummering av tilbakemeldingene sammen med kommentarer om hvordan KM 2013 kan tilrettelegges for å komme i møte noe av det som ble opplevd som uheldig i 2012.

Måltidene – av tilbakemeldingene går det frem at lunsjtallerken var for liten, buffet er å foretrekke til lunsj, og gjerne er lettere måltid om kvelden. Videre påpekes det at det er for lenge mellom lunsj og middag. Det er nå avtalt med hotellet at det serveres en lunsjbuffet og tallerkenrett til middag. Videre er programmet endret slik at middag er satt opp i perioden 18.00 – 19.30.

Komiterommene var delvis for små. Kirkemøtet vil disponere de største komiterommene som er tilgjengelig ved hotell Ernst, men her er vi begrenset av hva som er tilgjengelig på hotellet.

Plenumssalen i Tønsberg ble av mange opplevd som mørk og dyster. Igjen er vi avhengig av hotellets fasiliteter, men plenumsalen i Kristiansand fremstår som lysere og vennligere enn i Tønsberg.

Åpningsmøtet/festmiddagen får gode tilbakemeldinger, men mange tar til orde for færre og om mulig kortere taler under åpningsmøtet. Og videre at det under middagen med hell kan reduseres på antall hilsener, og at de også her må være kortere. Det påpekes også at det kan være nødvendig å informere de som skal hilse om hva en hilsen er.

De musikalske innslagene fikk meget gode tilbakemeldinger. Restaurantens utforming var en utfordring, ved at ikke alle kunne se artistene. Det samme vil dessverre være tilfellet i Kristiansand. For øvrig må det drøftes om antall taler og hilsener for ettertiden skal forkortes/redueres.

Gudstjenestene omtales overveiende i svært positive vendinger, det gjelder både liturgi og prekener. Noen skriver likevel at liturgien var ny og ukjent og derfor fremmedgjørende. I tilknytning til søndagens gudstjeneste i Nøtterøy kirke er *flott gjennomgangstonen*, korene fremheves spesielt – en skriver «nær himmelopplevelse».

Morgen- og aftenbønnene gir en god ramme om dagen, mange er positive til at morgenbønnen ble gjennomført i plenumssalen. I 2013 foreslås det at morgenbønnen er i plenumssalen, mens en enkel aftenbønn avholdes i domkirken som kun er et par minutters gange fra hotellet. Den liturgiske avslutningen tirsdag fikk også gode tilbakemeldinger, en skriver «så enkelt og virkningsfullt kan det gjøres».

Seminarene har kommentarer fra *nyttig til gav meg veldig lite*. Det er nok gjennomgående nye KM-delegater som fant at seminarene var nyttige.

Hovedtema med bibelsamling får litt varierende respons, fra *svært god* til *burde brukt denne tiden på behandling av saker*. Det kommenteres også at hovedtema ikke gjennomsyrrer kirkemøtet, og derfor ikke bør omtales som et hovedtema. Hovedtema for senere kirkemøter behandles i eget avsnitt.

Komitesamlingene får overveiende gode tilbakemeldinger både mht lederskap og sekretærhjelp. Det meldes om gode prosesser og gode samtaler. Det bemerkes likevel at det er krevende for helt nye å være komiteledere og sekretærer. Og som nevnt tidligere var noen komiterom for små.

Plenum er i for stor grad preget av tidsnød, to minutter anses som for kort taletid. Videre anmerkes det at for mange går på talerstolen bare for å si seg enige uten å ha noe nytt å tilføre debatten. Det må gis tydeligere føringer om hva 2.gangs behandling av en sak innebærer. Dirigentskapet får både ris og ros, møtene betegnes som godt strukturerte, men ved noen anledninger har dirigentskapet blitt oppfattet som arrogante. Det foreligger et forslag om at det bør overveies å innføre eksternt dirigentskap, slik at delegatene ikke blir belastet med dette oppdraget. Dette fordrer en endring av Kirkemøtets

forretningsorden § 3.2 siste ledd hvor det heter at *når Kirkemøtet utformer en hilsen, skal denne underskrives av dirigentskapet/dirigenten*. Det antas at dersom rollen som dirigentskap ikke innehas av KM-medlemmer, er det Kirkerådets leder som må fronte møtet og bl.a undertegne eventuelle hilsener.

Fra dirigentskapet er følgende påpekt i forbindelse med tidsbruk i plenum:

1. Det har ikke blitt noen god utvikling i programfordelingen mellom det som er styrt fra administrasjonen og den tid delegatene kommer til ordet. Mer av møtet brukes nå til temaer, seminarer, gudstjenester, på bekostning av plenumssamtaler.
2. De to siste møter har blitt gjennomført med konsekvent 2 minutters taletid for delegater, hvilket er en enda sterkere begrensning enn tidligere. Dette er ingen gunstig utvikling.
3. Det er ikke tatt høyde for at Kirkemøtet har fått flere delegater mht taletiden. Jo flere delegater jo bedre tid vil man naturlig trenge i plenum.
4. Tidligere, når Kirkemøtet ble avholdt om høsten, kunne det være naturlig at Kirkerådets direktør utfylt Årsmeldingen for de sentralkirkelige råd med noen kommentarer - oppfølginger av saker det siste året. Nå når møtet avholdes på våren, er det liten grunn til slikt ajourhold. Det bør i så fall fanges opp gjennom leders tale.

Valgoppgjøret i forbindelse med valg av Kirkeråd får ikke uventet tilbakemeldinger om at dette er uholdbart. Følgelig understrekes det at det er behov for klarere regler. Men mange mener også at det er behov for andre regler, det er uholdbart at regelverket nå medfører at det kan velges inn medlemmer av KR med svært få stemmer.

Det vil til KM 2014 foreligge forslag til nye – og forhåpentligvis forbedrede – valgeregler.

Annet: Det er ulike meninger om at et kirkemøte går over en helg, og om hvordan søndagen skal brukes. Mange med lang reise setter nå pris på at det kun går med en helg i forbindelse med KM, i motsetning til tidligere hvor helgen både i forkant og etterkant gikk med. Det pekes også på som positivt at ved å bruke en helg er det færre arbeidsdager som går med. Andre peker på at det er et problem at søndagen brukes til forhandlinger, mens atter andre mener søndagen skulle ha blitt brukt mer effektivt, altså med mer saksbehandling. Kontrakten som er inngått for 2013 og 2014 er fra torsdag til tirsdag. Videre påpekes det at det er svært uheldig at mange forlater møtet før møteslutt som var fastsatt til kl 16.00.

Flere påpeker det uheldige ved at det fra biskopene ble foreslått en uttalelse fra KM, og at denne først forelå siste dag, slik at det ikke ble tid til realitetsbehandling av uttalelsen.

Øvrig program

Hovedtema i perioden 1996-2012

Det har vært ulike hovedtemaer opp igjennom årene, og en lang periode var hovedtema knyttet til en av KMs saker, og fungerte som en utdyping av saksfremstillingen:

1996 – sak KM 10/96: Forbruk og rettferd, og foredrag ved Sigrun Møgedal: Forbruk og rettferd – utfordringer for Den norske kirke.

1997 - Sak KM 13/97: Urfolk i den verdensvide kirke med utgangspunkt i samisk kirkeliv, med foredragene «Urfolk i kirken», Ole Mathis Hetta og «Urfolks rettigheter sett i lys av Samerettsutvalgets innstillinger», Ole Henrik Magga.
1998 – Sak KM 13/98: Eutanasi, foredrag med tittel «Hva er da et menneske», Gunnar Stålsett.
1999 -Sak KM 12/99 Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid og foredrag «Kirken i møte med den åndelige lengsel i vår tid», Jean Vanier.
2000 - KM 12/00 Samarbeidsråd for menighet og misjon - evaluering og videreføring. Fordrag: I Jesu Kristi tjeneste. Ansvar og medvandring, Odd Bondevik
2001 - KM 6/01 Frivillig medarbeiderskap. Foredrag: Frivillig medarbeiderskap – å bygge menighet i en folkekirke, Per Arne Dahl
2002 - Trosopplæring i en ny tid: Et nasjonalt reformprogram for lokalmenigheten. Visjon og utfordring, Erling J. Pettersen. Foredraget må sees i tilknytning til arbeidet som pågikk forut for Stortingets vedtak trosopplæringsreformen.

I 2002 vedtok KR at man ønsket en serie hovedforedrag som belyste Den norske kirkes visjon, dette gav følgende foredrag:

2003 – «En tjenende kirke». Foredrag ved Kjell Nordstokke: Kjærligheten redder liv – trekk ved en diakonal folkekirke
2004 – «En bekjennende kirke», Olav Fykse Tveit
2005 – «En misjonerende kirke», Kjetil Aano
2006 - «En åpen kirke», Knut Lundby

Denne serien ble fulgt opp av foredrag med utgangspunkt i de tre trosartiklene:

2007 «Himmelens og jordens skaper»/»Det er ingen liten oppgave å ha ansvar for en stjerne», Martin Lønnebo.
2008 - «Jeg tror på Jesus Kristus», Eyvind Skeie.
2009 - «Jeg tror på Den Hellige Ånd»; Halvor Nordhaug og «The mission of the Tribune God shaping congregations today», Steven Croft.

Temaet i 2007 må også sees i sammenheng med KM 4/07 Truet liv - troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendringer og arbeid med miljø, forbruk og rettferd

Temaene i 2010 og 2011 kan sees både i tilknytning til gudstjenestereformens liturgier som ble behandlet i 2010 og 2011, og mer spesifikt som en forberedelse til sak KM 12/11(se under):

2010- Helga Haugland Byfuglien «Hva vil det si å være evangelisk-luthersk kirke i dag?»
2011- KM 12/11: Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke i en økumenisk kontekst med foredraget «Å være luthersk er å være økumenisk» ved Harald Hegstad.
2012- I anledning Bibel 2011 var Bibelen hovedtema i 2012 og ble utfoldet bl.a gjennom Hans Olav Mørks forestilling om profeten Jona.

Hovedtema 2013

Kirkemøtet har i flere år under ulike overskrifter behandlet saker i tilknytning til fremtidig kirkeordning. Temaene som har satt fokus på kirkens læregrunnlag har vært viktige bidrag i forhold til disse sakene. Ulike sider ved fremtidig kirkeordning vil også

stå sentralt i årene som kommer. Sekretariatet forslår derfor at temaet i 2013 bør knyttes til folkekirkebegrepet – et foreløpig forslag er

Folkekirke – hva er det?/ Folkekirke i dag. Innlegg kan gi innspill til

- i. kirkeordning og grunnloven
- ii. trossamfunn – folkekirke
- iii. teologisk og sosiologisk refleksjon
- iv. historisk riss

Gudstjenestene

I samsvar med KMs forretningsorden åpner Kirkemøtet med en gudstjeneste. Denne blir i Kristiansand domkirke og planlegges i nær kontakt med prestene i Domkirken og biskopen i Agder og Telemark. Det antas at ny biskop vil være vigslat innen Kirkemøtet, og vedkommende vil da bli bedt om å preke. Det forslås at Kirkemøtet slutter opp om ordinær gudstjeneste i domkirken på søndagen. Disse to gudstjenestene sammen med morgen- og kveldssamlingene skal samlet ivareta hensyn til bruk av bokmål, nynorsk, samisk og tegnspråk. Videre skal det være god aldersspredning, begge kjønn skal være representert, og både leke og vigslede medarbeidere skal delta.

Taler og hilsener åpningsdagen

Det har gjennom flere år vært en «obligatorisk» talerliste under åpningsmøtet, i 2012 ble taletiden for disse vesentlig kortet inn:

Velkommen ved Kirkerådets direktør	2 min
Tale ved Kirkerådets leder	30 min
Hilsen ved kirkestatsråd	10 min
Hilsen ved Bispemøtets preses	5 min

Kongen inviteres hvert 4.år til det nyvalgte Kirkemøtet, det er også besluttet at det samme gjøres med sametingspresidenten. Det har vært noe ulikt om kongen har ønsket å hilse, og om dette skjer under åpningsmøtet eller under middagen. Sametingspresidenten har fått 5 min til sin hilsen.

Videre er det ønskelig at utenlandske gjester får anledning til å hilse. Kirkemøtet i 2012 hadde besøk av Martin Junge, han fikk 10 min til en hilsen. Under middagen har det første år på et nytt sted gjerne vært hilsener ved fylkesmann og ordfører. Videre er det blitt tradisjon med hilsener fra representanter fra KUF-komiteen, økumeniske gjester, gjester fra søsterkirker og eventuelle utenlandske gjester. Taler og hilsener under åpningsmøtet kan vanskelig gjøres færre og kortere enn de var i 2012, hilsenene under middagen kan derimot få en strengere regi, slik at de blir kortere og færre slipper til.

Plenum- og komitesamlinger

Det vedlagte programforslag har forsøkt å ta hensyn til at plenumssamlingene i 2012 ble opplevd som heseblesende. Med den tidsrammen som nå er satt opp skulle det være mulig med 3 min taletid møtet igjennom. Plenumssamtalen torsdag kan eventuelt utvides med 30 min, slik at middagen settes til kl. 20.00. Talerlisten i 2012 tilsa imidlertid ikke at det var behov for mer enn 2 timer til denne økten. I alle tilfeller bør plenumssamtalen skje mens kirkestatsråd fortsatt er tilstede, og bør derfor avvikles torsdagen.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Kirkemøtet 2013 har et foreløpig samlet budsjett på ca 3,2 millioner kr. Forberedelse og gjennomføring av Kirkemøtet krever i tillegg vesentlige ressurser i sekretariatet.